

פרשת האזינו

נפתח את מאמרנו במעשה:

היה פעם יהודי עני מרוד שלא מצא ממה להתפרנס. הציע לו חברו שילך לעיר הגדולה וינסה את מזלו אולי ימצא שם מקור מחיה. ואכן כך עשה, נסע לעיר הגדולה השוכנת על שפת הים וסחר שם במשך שנים עשרה שנה, ההצלחה האירה לו פנים עד שנעשה לעשיר גדול. כשרצה לחזור לביתו חשב בליבו שאם ישקיע את כל כספו בקניית בשר שמן ומשובח, יוכל להפוך לעשיר הרבה יותר גדול, כיון שבעיר מולדתו זהו מצרך מבוקש ומחמת שאינו מצוי הרי שהוא עולה ביוקר רב.

קנה העשיר בכל כספו חתיכות בשר משובחות, שכר אוניה וציווה על הפועלים להעמיס עליה את כל הסחורה הכבדה. לפני שעלה על האוניה, ראה על חוף הים אבנים יפות. "גם ילדי מצפים לבואי", הרהר לעצמו, "אביא להם מעט אבנים שישחקו בהם". חפן בכפיו מספר אבנים בודדות והכניסם לכיסו. עלה על האוניה והפליג בחזרה לעיר מולדתו.

כשהגיע למקום יעדו גילה לצערו שכל הבשר הסריח וכעת לא נותר לו כלום מכל עושרו. הוא חזר לביתו בפחי נפש, סיפר לאשתו שחזר בידיים ריקניות, ומרוב הצער והיגון נפל למשכב. מיד הזמינה אשתו רופא שטיפל בו ובינתיים חיפשה במזוודתו אולי הביא דבר מה מהעיר הגדולה, לאחר כמה רגעים היא מבחינה שמכיסו מכנסיו של בעלה מבצבצים כמה אבנים, אמרה בליבה "בודאי אבנים אלו יקרות מאוד וכיון שרצה להפתיע אותנו לכן לא סיפר לנו עליהם".

מיד הזדרזה והלכה לסוחר היהלומים והציעה בפניו את הסחורה, התפעל הלה ואמר: אבנים אלו יקרות מאוד מאוד ואין ברשותי מספיק לשלם לכם תמורתם, אני מציע שתלכו לבורסת היהלומים ותציעו אותם בפני הסוחרים הגדולים, אולי יוכלו לשלם לכם את ערכם הרב". שמעה זאת האשה והלכה בשמחה לבורסת היהלומים, מכרה את כל האבנים הטובות ומיד הזמינה פועלים שישפצו את ביתם ויחליפו את כל הריהוט לחדש ואיכותי.

לאחר מספר ימים, כשקם הבעל מחוליו וחזר לאיתנו הראשון ראה ש"פנים חדשות באו לכאן", ולא הבין את פשר הדבר. סיפרה לו אשתו שהיא לקחה את האבנים שהיו בכיסו וכל אבן היתה שווה הון רב, שמע זאת הבעל והתעלף שוב...

לאחר שהתעורר אמר בצער: "אוי, איזה טיפש הייתי, היו שם כל כך הרבה אבנים כאלו, יכולתי לחטוף ולאסוף עוד אבנים רבות ולהפוך לעשיר גדול, אך אני בטיפשותי לקחתי רק בודדות". זהו המשל.

והנמשל. ישנם בני אדם שמשקיעים כספם זהבם ומרצם בקניית בשר בשמן והנאות שונות ומשונות מתענוגות העולם הזה, אך בסופו של דבר לא יוצא להם מכך מאומה, רק צער ועוגמת נפש. מה שנשאר באמת ברשותו של האדם לעולמי עד ולנצח נצחים אלו האבנים הקטנות והיקרות שאסף, כל המצוות ומעשי החסד שעשה, ומעל הכל וכנגד כולם – לימוד תורה שלמד, אלו יהלומים שאי אפשר להעריך אותם במספרים, לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז (איוב כח, יז) אלו דברי התורה (חגיגה טו ע"א). טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף (תהלים קיט, עב). כאשר אדם מגיע לעולם הבא ומגלה את האמת, כמה ערך יש למעט המצוות שהביא עמו, הוא מתחיל לבכות ולהצטער על כך שבזבו זמנו לריק.

הרי יש תכלית לבריאה. התכלית היא לעשות כמה שיותר מצוות ומעשים טובים, ולהתרחק מעבירות וממעשים רעים, הבה נהיה חכמים ונאסוף את היהלומים ששלח לנו ה' יתברך, נחטוף כל מצוה הבאה לפנינו, ונשתדל לקבוע עוד עיתים לתורה, ואם כבר זכינו להיות מאותם בני עליה שכל עסקם וחפצם בתורה, נשתדל לנצל יותר כל דקה פנויה ללימוד, אלו יהלומים שינפנו אותנו בחיי הנצח, חיי העולם הבא.

ודאי וודאי כאשר מדובר במצוות האמונה, חובה על האדם לדעת שכל הפנמה של ערך או יסוד אמוני, נכנס ממש לסל הערכים הנצחיים שלו בעולם הזה ובעולם הבא ואלו הקניינים האמיתיים אשר אם ישכיל לרוכשם, יזכה לכל טוב פנימי.

בפתח פרשתנו, מתוודעים אנו לאחד היסודות הגדולים באמונתנו בבורא יתברך.

"האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי" (לב, א).

על פשר המילים "ותשמע הארץ" עמד רש"י הקדוש והביא את דברי המדרש:

"ולמה העיד בהם שמים וארץ? אמר משה: אני בשר ודם, למחר אני מת, אם יאמרו ישראל 'לא קיבלנו עלינו הברית', מי בא ומכחישם? לפיכך העיד בהם שמים וארץ, עדים שהם קיימים לעולם (ספרי, שו). ועוד, שאם יזכו, יבואו העדים ויתנו שכרם, הגפן תתן פריה והארץ תתן את יבולה והשמים יתנו טלם (זכריה ח, יב). ואם יתחייבו, תהיה בהם יד העדים תחילה, ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה ואחר כך ואבדתם מהרה על ידי האומות (תנחומא א).

למדנו מכאן שבעצם הבריאה כולה כפופה לברית שקיבלו עליהם ישראל בקבלתם את תורת ה', והיא היא יסוד האמונה הצרופה בבורא יתברך.

אולם בחינה עמוקה נוספת מונחת כאן, וכפי שביאר באופן נפלא בעל ה'דברי שלום' (סטראפקוב). ותחילה נקדים ונשאל:

- א. מה ההבדל בין "האזינו" לבין "ותשמע", הלא לכאורה לשניהם משמעות אחת?!
- ב. מדוע הזכיר בנפרד 'שמים' ואחריו 'ארץ', כל אחד בפני עצמו, ולא כרכם יחדיו?
- ג. מפני מה הזכיר האזנה דווקא אצל שמים ושמיעה אצל הארץ?
- ד. מדוע חילקה התורה לשונה בתחילה לשון דיבור - "ואדברה", ואחר כך לשון אמירה - "אמרי פי"?

וכתב ה'דברי שלום' לבאר על פי מה שכתב בספר החיים להגאון רבנו חיים זצוקללה"ה, אחיו של הגאון מהר"ל מפראג זצוקלה"ה, שאסור לנו ללכת בדרך החקירה, דהיינו לברר לנו מציאות אלקי עולם יתברך ע"י חקירות משכלנו, כי נחלש שכלנו מאוד, ואעפ"י שמצינו גדולי הדורות שעשו כן שכתבו בספריהם ראיות שכליות עמוקות לברר בראיות מופתיות והוכחות ברורות על מציאות הבורא ב"ה כגון הרמב"ם ז"ל במורה נבוכים ובעל עקדה וחובת הלבבות בשער היחוד וכדו', זה היה מותר רק לאותן הדורות, שהיו אבירי לב וחכמים גדולים במוחות עצומים וגם ראו שהרבה מאחינו בני ישראל נשתבשו מחמת החקירות, רצו להעמיד זה לעומת זה לברר להם מציאות ה' יתברך בדרך החקירה משום "עת לעשות לה'", אבל לנו אסור הדבר הזה כי היא דרך מסוכנת ונוראה מאוד ורבים חללים הפילה, כי לא רבים יחכמו להגיע למדת האמת לאמיתו ע"י החקירה ובקל ימוטו ויצאו מן הכלל רח"ל, כמו שהעיד הניסיון כמה וכמה גדולים וטובים נכשלו בדעות כוזבות מפני דרכי החקירה.

וראיה לזה שבמדינה אחת, כשהיו גזרות שמד, הנה אותם החוקרים התמוטטו והחליפו דתם ויצאו מן הכלל רחמנא ליצלן, ופשוטי העם שהאמינו באמונה שלימה באחדות ה' יתברך כפי שקיבלו מאבותיהם ורבותיהם דור אחר דור, המה קידשו שם שמים ברבים והשליכו את עצמם לאש עם ספרי תורה בידיהם במסירות נפש וזכו למעלות גדולות ורמות ונשגבות, ע"כ תוכן דברי ספר החיים הנ"ל.

היוצא לנו מכל זה שלדורות הקדמונים הותרה דרך החקירה, ולנו - דורות האחרונים, מעוטי הדעת ופחותי הערך - אסור ללכת בדרך הנ"ל. והנה ה'שמים' רומז על גדולי המדרגה, ו'ארץ' רומז על פחותי המדרגה, וא"כ נראה לי שזו כוונת הפסוק - "האזינו השמים", היינו גדולי המדרגה, "ואדברה" - דיבור הוא לשון כבוד הרומז לדרך החקירה שהיא דברים קשים להבין כגידין, זה ניתן רק לגדולי הדורות שלפני כמה מאות שנה, אבל "ותשמע הארץ" היינו בני אדם פשוטים, כמו דורות הללו, "אמרי פי", אמירה רכה, שצריכים להאמין באמונה פשוטה באחדות ה' יתברך כפי שקיבלנו מאבותינו ורבותינו הקדושים, וכשנלך בדרך הזו נזכה שהתורה הקדושה תתקיים בנו לעד ולנצח. עכ"ל.

אכן, הדברים עמוקים עד למאוד בדברי רבותינו ז"ל, ואין כאן המקום להרחיב ולהאריך בהם, אולם ננסה לפתוח פתח נוסף, ברור ובהיר, אשר אין ספק שנוכל להוציא דרכו מוסר השכל מעשי לחיי היום יום.

כשם שבענייני הבריאה באופן כללי לא רצוי לחקור חקירות ולשאול שאלות, כך במישור הפרטי והאישי של האדם לא ראוי ולא רצוי להרגיל את עצמו לשאול, מדוע, למה ואיך? וכיוצא באלו. ובודאי שדבר זה מסור לליבו ומחשבתו של כל אחד, ובאמת שלמבינים מדובר בתפיסת המציאות של האדם כלפי עצמו וכלפי העולם ועניין של תירגול.

ובודאי שככל שנהרגיל עצמנו בכך, נזכה ללא ספק לחיים מאושרים ושמחים יותר.

כמה פעמים שמעתי בזה ממו"ר מרן הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל, שבעובדות והנהגות יש כח אדיר לחדור פנימה אל תוך נבכי פנימיותו של האדם עוד יותר מלימוד המוסר בעצמו, ומי שזכה, ראה גם אצלו הנהגה מופלאה זו בשיחותיו ובשיעוריו הרבים, שהיה מנהגו לספר עובדות והנהגות מגדולי הדורות ומרבותיו הגאונים זצוק"ל וזיע"א עד שכמעט לא היה שיחה או שיעור שלא הזכיר בשמם הנהגות ומעשים מהם ניתן ללמוד אורחות חיים, אמונה ועבודת ה'.

על כן לא נחסוך בדיו ובקולמוס ונציין כמה עובדות בנידוננו, ואפילו אם יהיה יהודי אחד שישכיל לקחת מהם איזו תובנה או

בתהילים "ה' צלך על יד ימינך" כצל המראה את דמות האדם עצמו, כך הנהגת שמים עם האדם היא לפי גודל בטחונו. ואם האדם שלם בביטחונו בה' יתברך ומגביה את עצמו למעלה מטבעי בני אדם בעולם, הקב"ה מודד לו מידה כנגד מידתו ומנהיגו בבחינת אוכל קמעא ומתברך במעיו.

גם ה'נועם אלימלך' הביא ביאור זה בשם אחיו הגדול הר"ר זושא זצ"ל, שכל עוד לא ישאלו כלל 'מה נאכל' - יתברכו מברכות שמים בשפע אין קץ מכח מידת הבטחון ויהיו בבחינת אוכל קמעא ומתברך במעיו, ולא יצטרכו לטרחת הקצירה והאיסוף וכדומה, אבל אם יהיו מקטני אמנה וידאגו ויאמרו "מה נאכל מעתה" ובכך ינעלו ארובות שמים ויתמעטו אוצרות השפע, אעפ"כ "וציויתי את ברכתי"... הקב"ה ברחמיו וחסדיו ישפיע ברכה מחודשת אבל אז יצטרכו לטרוח בעבודה רבה.

הספינה ש"טעתה"...

מהמעשה הבא ניכרת ההשגחה הפרטית המיוחדת המלווה את שומרי שביעית כהלכתה:

אוניית משא מצרית נעצרה בהתקרבה לחופי הארץ. רב החובל של ספינת המשא טעה בניווט, וכאשר הבחינו אנשי הצוות שהם מתקרבים לחופי ישראל, הורידו סירת הצלה, ונמלטו בחסות החשכה. הספינה על כל מטענה נפלה שלל.

אותה שנה (תשי"ט) שנת שמיטה היתה. אנשי ועדת השמיטה, לא חסכו במאמצים כדי לספק לשומרי שמיטה את כל הירקות הדרושים למחייתם. אולם למרות כל המאמצים, הם לא הצליחו להשיג בצל בכמות הדרושה עבור שומרי השמיטה שמספרם הלך וגדל. וראה זה פלא, הספינה המצרית היתה טעונה בכמות גדולה של בצל, ולאחר השתדלות סופק הבצל לשומרי שמיטה.

יהודי המאמין שה' משגיח על כל בריותיו, ויודע שאין אדם נוקף את אצבעו למטה, אם אין מכריזים על כך מלמעלה, יודע שבעיני בשר "טעה" אותו רב חובל ערבי בדרכו. אך במבט רוחני ודאי שדווקא ה"טעות" היא שהוליכה אותו לדרך הנכונה.

הרי לנו דוגמא מוחשית איך הקב"ה דואג לשומרי השמיטה די מחסורם בלי יגיעה כל שהיא...

הגשם שבושש מלבוא

ועוד מעשה:

היה זה במוצאי שביעית תשי"ב, לפני סוכות תשי"ג באו אנשי היישוב קוממיות אל מרן החזון איש ושאלוהו האם מותר להם לעבוד בחול המועד משום מניעת הפסד ממון.

חיזוק בחיי היום יום ובאמונה בבורא יתברך שמו, והיה זה שכרנו.

כשלא שואלים שאלות – רואים בעין את ברכת ה'!!! אחת המצוות הבולטות מהן ניתן להתחזק ביסודי האמונה היא מצות "השמיטה", אשר הלכותיה רבות, וסעיפיה וסניפיה רבים.

נאמר בתורה: "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו, וציויתי את ברכתי לכם בשנה השישית ועשת את התבואה לשלוש השנים" (ויקרא כה, כ-כא).

ויש להבין, מדוע תולה התורה את הברכה בשנה השישית דווקא באמירתם של שומרי השמיטה "מה נאכל בשנה השביעית", והלא ברגע שיראו את הברכה בשישית כבר לא יצטרכו לשאול מה נאכל בשביעית?

מבאר הגה"צ ר' אליהו לאפיאן זצ"ל ע"פ פירושו של הספרנו שביאור הפסוקים, כך הוא: אם תבטחו בקב"ה ולא תשאלו "מה נאכל בשנה השביעית", אז תתברכו בברכת "ונתנה הארץ פריה", דהיינו שהארץ תוציא פירות כרגיל כבכל שנה, אולם ברכה עצומה תשרה בהם ואותה תבואה תתברך במעיים עד שתאכלו קמעא ויהא זה לשובע, כך שלא תצטרכו לעמול בשנה השישית יותר משאר השנים ותוכלו לעסוק בתורה יותר כשתנחו מעבודת הארץ.

אבל אם תסתפקו ותשאלו "מה נאכל בשנה השביעית?" אז "ועשת את התבואה לשלוש השנים", כלומר, מפאת חוסר הביטחון בה' יתברך, תהיה הברכה כבר **בכמות** התבואה ולא **באיכותה**, וממילא תצטרכו לקצור בשנה אחת כמות מרובה של שלוש שנים ואז תהיו טרודים באיסוף התבואה הרבה, אחסונה והוצאות טירחתה, וכך גם תצטרכו לבטל זמנים רבים ויקרים מלימוד התורה הקדושה. וכל זאת יגיע לכם מחמת חוסר ביטחונכם ואמירתכם "מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו", לכן תקבלו תבואה רבה ותצטרכו להיות טרודים באיסופה.

נוכל לתאר לעצמנו באיזו זיעת אפיים יאכלו את לחמם, מאחר שיקצרו ויזרו וידושו וכו' הכל פי שלוש, וימלאו אוצרותיהם בר בכל כוחותיהם עד אפס מקום, בעמל וביגיעה מרובה לאין שיעור. וכל זה היו יכולים לחסוך מעצמם, אילו היו שמים בטחונם בה', וברכת ה' היתה באיכות התבואה ולא בכמותה, ואז היו אוכלים מעט ומתברך במעיהם.

ומסיים שם בלב אליהו: "ואכן, כך היא הנהגת שמים בעולם, לאו דווקא בשביעית, אלא בכל יום ויום ובכל אדם, כמה שהוא בוטח בה' יתברך, כן הקב"ה מתנהג עמו. וכדברי חז"ל על הפסוק

במדרש רבה (ויחי, פרשה צה) "אמר ר' יצחק: הכל בקיווי... ובפירוש עץ יוסף שם: כלומר, אפילו האדם אינו כדאי, זוכה לכל המתנות בזכות הקיווי האמונה והבטחון, ועל זה אמר לישועתך קיויתי ה'.

וכן פירש הרמב"ם (אמונה ובטחון פ"א) את הפסוק "בטח בה" ועשה טוב" (תהלים לג) כלומר, אע"פ שאין בידך מעשים ותדע בעצמך שאתה רשע, עם כל זה **בטח בה'**, כי הוא בעל רחמים וירחם כמו שכתוב "ורחמיו על כל מעשיו", על כן אמר בתחילה "בטח בה" – כלומר בין שתהיה צדיק בין שתהיה רשע בטח בה', ואחר כך אמר "ועשה טוב" ע"ש.

תרומתו של ה"נדיב"...

על מידת הביטחון והיוצא ממנה נלמד מהמעשה הבא:

אברך תלמיד חכם שהגיע לפרקו, ביקש לשאת בת צנועה ויראת שמים אף שמצבה הכלכלי של משפחתה היה בכי רע. ההורים משני הצדדים נפגשו וחתמו על הסכם השידוכין שכל צד יתן 30,000 דולר ובתום ההסכם לחצו ידיים וקבעו את מועד החתונה בעוד כחודשיים.

לאחר שההורים המאושרים חתמו על ההסכם, גם הכלה המיועדת לא ידעה את נפשה מדאגה מנין לבעלה סכום כה גדול. האם יש באמתחתו סכום שמור שהיא לא ידעה עליו? כשנשאל על כך בעלה השיב "לא, אין לי, אך ה' יתברך זן ומכלכל את כל העולם, והוא יעזור. מדובר בחתן ירא שמים ותלמיד חכם, וחייבים לעשות את כל המאמצים שבתנו תתחתן עם אברך זה".

"לאלו מאמצים אתה מתכוון?" שאלה האשה את בעלה. "האם אתה מתכוון לעזוב את הכולל ולצאת לעבוד?"

"לא!!! אני מתכוון להמשיך ולעסוק בתורה!"

אך היא לא הבינה והוסיפה ללחוץ: "הרי בעוד חודשיים הם ייכנסו תחת החופה והבטחת את הכסף לפני החופה! מנין תביא להם כסף?"

והוא בשלו:

"ה' יעזור! ה' יעזור!"

אך האם לא נרגעה ובצר לה החליטה לפנות לאשת מרן הגרי"ש אלישיב על מנת שתתן לה עצה מה לעשות. הרבנית הבינה שמדובר במצב לא פשוט והיא הפנתה את האשה לבעלה הגדול. מרן זצ"ל הבין מדברי האשה שאין להם רכוש או מזומנים שניתן לפדותם לצורך החתונה, והוא ביקש שבעלה יבוא אליו לביורור העניין.

הם השביתו את אדמתם כדון במשך כל שנת השמיטה, ועתה הם מצפה מידי יום ביומו לירידת הגשמים ואם לא יזדרזו לחרוש ולזרוע עד תחילת עונת הגשמים, צפוי להם הפסד כספי גדול. לכן שאלתם כעת היא אם מותר להם לחרוש בחול המועד סוכות כדי להספיק לזרוע בטרם יחל הגשם.

לא נזקק מרן החזון איש לעניין מצד ההלכה, אלא השיב להם "ומנין לכם שתאחרו את עונת הגשמים? שמא על ידי עבודת חול המועד תקדימו יותר מדי, ודווקא בגלל עבודת חול המועד תפסידו?"

שמעו אנשי קוממיות לעצת החזון איש ואף בשנה זו לא עבדו בחול המועד. רק לאחר החג החלו בחריש. והנה, במשך כל זמן החרישה והזריעה נעצרו הגשמים ולא ירדו עד חנוכה. איחור הגשמים גרם הפסדים מרובים לכל אלו שהקדימו בזריעה, אולם לאנשי קוממיות הביאו הגשמים באותה שנה ברכה מרובה ושדותיהם הצליחו מעל למשוער!!

כיצד ניתן לחסוך בטירדות?

זהו הרווח הגדול ביותר שאנו מקבלים מעולם האמונה. מי שיודע שה' יתברך משגיח על האדם, ונותן לכל אחד כפי ייעודו וסיפוקו, הרי הוא שמח בחלקו.

אדם שחי באמונה כנה ואמינית, יש לו רוגע ושקט נפשי. יודע הוא ש"אין אדם נוקף אצבעו מלמטה, אלא אם כן מכריזים עליו מלמעלה" (חולין ז, ב), ונפשו שמחה בכך. אדם כזה מצוי תמיד ליד האבא הטוב והרחמן שיש לו - ה' הטוב והמטיב, ואם כן, מה לו כי ילין?

אדם כזה יודע, שכל מה שה' עושה הכל לטובה. וכפי שאמר מרן ה'חפץ חיים': כתוב בפסוק "רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו". הרי בפועל גם לצדיק יש כאבים ולא רק לרשע, אולם מי שבוטח בה', הרי הכאבים הופכים אצלו לחסדים, יודע הוא שה' הוא אוהבו הגדול המעניק לו רק מטובו וחסדו.

אף אם אינו ראוי מצד עצמו - חסד ח'נים

ובאמת, מצינו מקורות רבים לדרך זו, שמידת הבטחון מגינה על הבוטח להצילו מכל מזיק ומכל נגע אף שאינו ראוי לכך, וכמו שכתב בספר העיקרים (מאמר ד פרק מו) עה"פ "והבוטח בה' חסד יסובבנהו" – כלומר, אף אם אינו ראוי מצד עצמו, מדרך הבטחון להמשיך חסד ח'נים על הבוטחים בה'!

ודבריו מפורשים בילקוט (תהלים לב, י) "רבים מכאובים לרשע, והבוטח בה' חסד יסובבנהו", ר' אליעזר ור' תנחום בשם ר' ירמיה: אפילו רשע ובוטח בה' - חסד יסובבנו. הרי שאין הדבר תלוי במעלת הבוטח בלבד אלא בגודל בטחונו בה'. וראה עוד

ולפלא, לאחר שבועיים הגיע מכתב למשפחה ולמכתב צורף צ'ק על סך 30,000 דולר! תדהמה אחזה את כל בני הבית ובטחוננו של האב בקב"ה קיבלה סיוע ואישור משמים.

השמועה עשתה לה כנפיים והסיפור החל להתפרסם בירושלים והגיע גם לאוזני מנהל הכספים של הישיבה שהתפלא, הרי מדובר באדם שתורם רק עשרה דולרים לחודש...לאחר שבוע נסע מנהל הישיבה לגיוס כספים והפעם החליט להגיע תחילה לביתו של הנדיב העשיר.

הלה קיבלו בסבר פנים יפות ולפתע נשאל כיצד "הרשה לעצמו" לתת סכום כה נכבד למכתב בודד שהגיע אליו, והנה הישיבה עם מצבה הקשה מקבלת ממנו סכום זעום לחודש.

"אספר לך", אמר לו הנדיב, "אנו זוג הנשוי שנים רבות. עשר שנים לא זכינו להיפקד בילדים. כל הטיפולים והכספים שהשקענו לא הביאו מזור לבעייתנו. והנה, בשבת בזמן פתיחת ההיכל, התחננתי לקב"ה ואמרתי "ריבונו של עולם! אם נזכה להיפקד, אני מבטיח שהילד יגדל על ברכי התורה ואנו נתמוך במשפחה עניה שצריכה סיוע להשיא את ילדיהם".

לפני כחמש שנים נולדה לנו בת אך לפתע חלתה הילדה במחלה קשה שהרופאים לא מצאו לה מזור. טיפולים רבים עברה הילדה ואנו יחד איתה עברנו ייסורים לא קלים. לאחר טיפולים רבים פנינו לרופא מומחה בעל שם עולמי וב"ה לפני כחודש קיבלנו את תוצאות הבדיקות והיינו המומים, הילדה התגברה על מחלתה והיא כעת בשלבי החלמה אחרונים.

באותו יום שקיבלנו את תוצאות הבדיקות בדואר, הגיע מכתב נוסף מאותה משפחה שביקשה סיוע לחתן את בתם. מיד ניגשתי לבנק וביקשתי למשוך את תכנית החיסכון שלי, נדהמתי לשמוע שהסכום למשיכה הוא 30,000 דולר בדיוק.

ראיתי בכך אות משמים למילוי בקשת המשפחה, על כן מיד משכתי את הסכום המבוקש והוא, כאמור, נשלח למשפחה.

זכות האמונה מספקת להינצל מנזקים

כתב בספר "אמרי שמאיי":

אמר דוד "בטח בה' ועשה טוב שכון ארץ ורעה אמונה" (תהלים לג, ג). פירש רש"י: תאכל ותתפרנס משכר האמונה שהאמנת בקב"ה לסמוך עליו ולעשות טוב, היינו, אדם שמאמין בקב"ה זו סיבה מספקת שיצליח בכל דרכיו, אפילו אם מצידו אינו ראוי לכך, כמו שאמרו במדרש: הבוטח בה' - אפילו רשע, חסד יסובבנהו.

ואכן, כאשר הגיע האב לביתו של מרן, הם שוחחו על האפשרויות השונות כדי להשיג את הסכום הנדרש. מרן בירר אצלו כיצד הוא מתכוון למלא את התחייבותו כיון שמועד החתונה מתקרב והרי אין להם אפשרות לממש הבטחתם.

אך עדיין האיש בשלו: "אני לא יכול לצאת לעבודה. אני לא יכול בלי לימוד תורה".

ואז הציע הרב: "אולי תקח המלצה ותסתובב בין בתי הכנסת וכך תוכל לצבור לפחות חלק מן הסכום".

אך האב בשלו: "קשה לי, לא מתאים לי להסתובב כעני ולהתחנן לבקש נדבות".

"ומנין תשיג את הכסף?" מקשה הרב.

"הקב"ה יעזור. הוא בוודאי יעזור. הוא יודע שיש חתונה ויש לנו התחייבות לפרוע. הרי עשינו זאת לשם שמים כיון שמדובר בחתן מיוחד בן תורה, מן השמים יעזרו לנו!"

כאשר ראה הרב שהאיש עומד איתן בדעתו ולא מוכן לעשות השתדלות, אף לא מינימלית, על מנת להשיג את הכסף, הציע לבסוף הצעה שאולי יש בכוחה לסייע.

"גש לישיבה ממול, שם יש להם רשימת נדיבים רבים התומכים בישיבה. תאמר למנהל הכספים שביקשתי שיתן לך רשימה של כמה נדיבים מחו"ל ותשלח להם מכתב, אולי בע"ה משם יסייעו לך..."

"לכך אני מסכים", אמר האב.

ניגש למנהל הכספים וביקש את רשימת הנדיבים מחו"ל. המנהל הוציא תיק עב כרס והחל שולף רשימות של תומכים.

"אין צורך בכרטיסים רבים..." אמר האיש, "תן לי רק אחד ואליו אני אשלח בקשתי".

"ואולי לא תיענה?" הקשה המנהל.

"ה' יעזור".

האב רשם את שמו של אחד הנדיבים התומך בסכום של 10 דולר לחודש לישיבה ופנה לדואר כדי לשלוח לו בקשה. וכך כתב: "ברוך ה' בתנו עומדת להינשא לחתן תלמיד חכם. התחייבנו לסך של 30,000 דולר ואין באפשרותנו להשיג הסכום. אם תוכל לסייע בנידון, תבורך".

המכתב נשלח והאב המשיך בלימודיו כרגיל בכולל.

האם, לעומת זאת, לילות רבים היתה דואגת בעיקר כאשר התקרב מועד החתונה.

בזה ביאר המעשה המובא בתלמוד ירושלמי (דמאי פ"א מ"ג): מעשה ברבי פנחס בן יאיר שהיה צריך לעבור את נהר גינאי, וגזר על הנהר שיבקע. נחלק הנהר ועבר, שאלו תלמידיו אם גם הם יכולים לעבור, השיב להם: מי שיודע בנפשו שלא עשה שום רעה ולא ביזה ליהודי מימיו, הוא יעבור ולא יינזק, ואם לאו לא יעבור. ויש להבין שהרי בתלמוד בבלי (חולין ז, א) מסופר שרבי פנחס בן יאיר עבר פעם את הנהר, וגזר עליו שיתן גם לכל המלווים שלו לעבור ולא אמר להם תנאים כדי שיעברו כמו המעשה הנ"ל.

אלא ההבדל בין שני המעשים הוא, שבמעשה הראשון כששאלו התלמידים אם יכולים לעבור, זאת אומרת שהיה חסר להם מידת הבטחון והבינו שצריכים זכות כדי לעבור, לכן אמר דווקא אלו שלא עשו שום רעה יעברו ולא יינזקו. משא"כ במעשה השני שלא שאלו התלמידים כלל, זו הוכחה שהם בוטחים בקב"ה שלא יינזקו, וזכות האמונה מספיקה להם שיוכלו לעבור ללא פגע.

בזכות הביטחון נבקע הים!

וכמו שביאר האור החיים הקדוש (שמות יד, טו):

"דבר ידוע הוא כי 'כח הרחמים', הוא מעשים טובים אשר יעשה האדם למטה, יוסיפו כח במידת הרחמים, ולהיפך בר מינן ימעיטו הכח. והנה, לצד שראה אל עליון כי קטרגה מידת הדין על ישראל, והן אמת כי חפץ ה' לצַדֵּק ישראל, אבל אין כח ברחמים לצד מעשיהם כנזכר, אשר על כן אמר למשה תשובה ניצחת 'מה תצעק אלי', פירוש, כי אין הדבר תלוי בידי, הגם שאני חפץ לעשות נס, כיון שהם אינם ראויים, מידת הדין מונעת, ואין כח ברחמים כנגד מידת הדין המונעת, ואמר אליו 'דבר אל בני ישראל, פירוש, זאת העצה היעוצה להגביר צד החסד והרחמים - יִדְבַּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וִיתַעֲצְמוּ בְּאִמוּנָהּ בְּכָל לַיְבֹשׁ, וְיִסְעוּ אֶל הַיָּם קֹדֶם שִׁחְלֶק, עַל סִמְךָ הַבְּטָחוֹן כִּי אֲנִי אַעֲשֶׂה לָהֶם נֹס, וּבְאִמְצָעוֹת זֶה תִּתְגַּבֵּר הַרְחָמִים וְיֵאָמֵר אֵת מִטְכָּי פִירוּשׁ, בְּאִמְצָעוֹת מַעֲשֵׂה הַטּוֹב נַעֲשֶׂה לָהֶם הַנֹּס וּבִקְעַת הַיָּם, כִּי גָדוֹל הַבְּטָחוֹן וְהָאִמוּנָה הַלֵּז לְהַכְרִיעַם לְטוֹבָה.

הפקיד שסירב לקבל את העודף...

אמר הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל:

סיפר לי איש נאמן על סבו שהיה רב בליטא, בשנת תרצ"ה אמרו לו שעליו להתייצב לצבא, עשה הוא את כל המאמצים כדי להשיג שחרור, אך ללא הועיל, לא הצליח להשיג. הואיל וכך החליט לברוח לארץ ישראל, אלא שהכסף שהיה ברשותו הספיק כדי להגיע עד מצרים, לא ידע מה לעשות, אבל גמר אומר בלבבו "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך" והחליט לצאת לדרך.

תחנתו הראשונה היתה באחת מערי גרמניה, ומשם התכוון להמשיך ברכבת ליעדו הבא, אל אחד הנמלים, כדי לעלות שם על אניה. הוא ניגש לקנות כרטיס נסיעה ברכבת, נתן לקופאי שטר של עשר מארק, אך הקופאי נתן בידו עודף בחושו כי נתן מאה מארק, כשראה מה קרה - והרי זה גזל עכו"ם - חזר לקופאי להשיב את הכסף, אך הקופאי גער בו ואמר לו לעזוב את המקום. חשב איפוא, שהפקיד לא הבין אותו לכן שב והסביר שנתן שטר של עשר מארק וקיבל עודף כאילו היה זה מאה מארק, אולם הפקיד סירב לשמוע אותו וצעק כי יחדל להטרידו, ועוד ליווה אותו במטר של גידופים וקללות...

סבי - מספר נכדו - לא יכל להבין למה הוא מסרב בכל התוקף לקבל כסף בחזרה, עד שמישהו במקום הסביר לו, כי בגרמניה אם מישהו עושה טעות כזו מפטרים אותו מן העבודה, ואזי כדאי לאותו קופאי להוציא כסף מכיסו ובלבד שלא להודות בטעות שעשה.

עכשיו כבר היה לו מספיק כסף להגיע לארץ ישראל...

בעלי בטחון מבורכים ועומדים

בספר "דרכי מוסר" ביאר באופן נוסף:

כתב רש"י על הפסוק "וְהָיָה בְרַכָּה" (פרשת לך לך) - הברכות נתונות בידך, עד עכשיו היו בידי, בירכתי לאדם ונת, ומעכשיו אתה תברך את אשר תחפוץ, עכ"ד. ואמרו רבותינו: צדיק גוזר והקב"ה מקיים, כביכול הצדיקים מושלים על הקב"ה ובידם לבטל גזרותיו.

אדם שמאמין בבורא עולם ובוטח בו באמת, נקרא צדיק כמו שאמר הכתוב "וצדיק באמונתו יחיה" (חבקוק ב), ובידו ניתנה הברכה ואין הוא זקוק לברכתו של הקב"ה, ומי הוא שזקוק לברכתו של הקב"ה? אדם שחסרים לו האמונה והבטחון. וזה שאמר הכתוב "וכי תאמרו מה נאכל" - כשתהיה בחוסר אמונה ובטחון ותשאלו שאלות... אז "וציויתי את ברכתי" - אני יברך אתכם, כיון שאין אתם יכולים להתברך לבד.

סיפור נפלא סיפר הגאון רבי אשר וייס שליט"א:

הדבר אירע לפני שנים אחדות בעיר מנצ'סטר שבאנגליה, מן הראוי להקדים ולומר שגם בסיפור זה מדובר כפי הנראה באדם שמצטיין במיוחד במידת הביטחון, ולפיכך התנהגותו אינה יכולה להיות סמל לרבים. מכל מקום, טוב לשמוע שגם בדורנו ישנם בעלי מדרגה כזו.

אברך תושב העיר הקדיש את כל עיתותיו לתורה ולמד בהתמדה עצומה. גם כאשר המשפחה הלכה וגדלה בס"ד, המשיך האב לשקוד על תלמודו וכל ניהול הבית נפל על אשתו שמסרה נפשה למען הלימוד של בעלה. רבים תמהו כיצד מתפרנסת משפחה זו,

אין ספק, כי האדם צריך את מידת ההשתדלות, אך עם כל זה עליו להתפלל תמיד לה' שיעזרהו ויצליחו בכל ענייניו.

החולי שנעלם כלא היה

נבחין נא ונראה כיצד האמונה הצרופה בבורא יתברך מילאה כל יהודי, ובודאי את צדיקי הדור ומורי ההוראה.

אחד ומיוחד היה מו"ר הגאון הרב בן ציון פלמן זצ"ל אשר זכיתי בבחורותי במשך שנים לשמוע ממנו שיעורי הלכה והוראה תמידית כסדרן. וכך היה המעשה:

ימי סוף השבוע של הגרב"צ זצ"ל היו צפופים מאוד. מדי יום ששי, מתחילת לילו ועד ליל שבת, היה מוסר חמישה שיעורים בחמש מקומות שונים. החל מיום חמישי בערב, עובר ליום ששי בבוקר. שיעור ביום ששי אחה"צ, שיעור לפני תפילת ערבית בליל שבת, ושיעור נוסף בספר 'אור החיים הקדוש' בליל שבת – לאחר סעודת השבת.

ושיעור של רבי בן ציון – מי ששמע אותו, היה בטוח שהוא לא מסר שיעור מזה שנה או שנתיים. וכל התקופה הזו הכין את השיעור כדי למוסרו בצורה כה בהירה ורהוטה, מסודרת ומקיפה. שפתו קולחת, הוא טעון באנרגיה, מדבר בקול רם, מבאר היטב ומפסק באופן נאה. כל שיעור היה יפה ומענג. ואיש אינו יודע שבתוך יממה אחת הוא מוסר חמישה שיעורים כאלה, כל אחד בנושא שונה, לקהל יעד שונה, במקום אחר...

אין פלא אפוא, כי הכנת השיעורים ומסירתם ארכו לו זמן רב. והצריכו אותו להשקיע מאמץ נפשי ופיזי. הזכות עצומה. הוא מזכה יהודים רבים, אולם המאמץ אדיר. לימים, כשהחל להתבגר, חש רבי בן ציון כי כוחותיו הולכים ונחלשים, והוא כבר לא מסוגל, זה החל בהרהור קל שהפך לרעיון שהתפתח למחשבה שהובילה למסקנה: אין מנוס מלוותר על אחד השיעורים. וברור שיהיה זה השיעור בליל שבת. הוא השיעור האחרון בסדרה, אליו הוא תמיד מגיע מותש, חייבים לוותר עליו!

בלית ברירה הודיע הרב פלמן למארגן השיעור, כי הוא פורש מתפקידו. הלה ניסה לשכנע, למרות שבהחלט הבין לליבו של הרב. הן ראה בעיניו כיצד לעיתים הרב בקושי צלח את הדרך לשיעור, לא פעם קרס על ספסל מזדמן. הוא קיבל עליו את הדין בהשלמה, ובאותה שבת – לראשונה לא התקיים השיעור...

ובאותה עת ממש, בבית הרב פלמן, הסתיימה סעודת השבת. לראשונה מזה שנים הרב אינו יוצא מביתו. יכול הוא לעלות על יצועו תיכף ומיד. אולם משהו הסתבך – אחד מילדיו חלה, והרב פלמן נאלץ להישאר ער, לעקוב בדאגה אחר מצב בנו. השעות הירושה!"

כאשר האב לומד כל היום והאשה עסוקה מבוקר עד ערב בגידול ילדיה. למעשה הם חיו בעוני גדול והסתפקו במועט, ונתמכו מעט בעזרת ההורים והידידים. כך המשיכו לחיות בדלות והסתפקו במועט שבמועט, יש לחזור ולהדגיש שהנהגתו של אברך, זה אינה דרך לרבים אלא ליחידי סגולה.

כאשר זכו ללידת הילד העשירי, הפכו השאלות של הסובבים אותם לדאגה של ממש. הורי האברך תבעו ממנו לצאת לעבוד, ניסו להתפשר עמו והציעו שיקח רק משרה חלקית. אך הכל ללא הועיל. כך היה גם כאשר נולד הילד האחד עשר, ההורים ניסו שוב את כוחם והבן בשלו - אני אמשיך ללמוד וה' יעזור.

כעבור זמן נולד ילד נוסף, ובעל הביטחון דן לא דאג אפילו רגע והמשיך אורח חייו כמו בימים עברו. דבר לא נשתנה בהשקפתו גם כאשר בא לאויר העולם הילד השלוש עשר.

ההורים כבר לא ידעו את נפשם מרוב דאגה וכמעט פרץ סכסוך בינם לבין הבן, אך אז קרה דבר יוצא דופן.

ימים אחדים אחרי ברית המילה לילד האחרון, הבחין האברך בשובו לעת ערב מהכולל במעטפה גדולה חומה המבצבצת מתיבת המכתבים שלו, על המעטפה היה מוטבע סמל המדינה ונכתב לידו באותיות רשמיות "רשם בית המשפט המחוזי".

הוא ניסה לנחש איזה עניין יש לו עם בית המשפט, אך לא הגיע לשום מסקנה סבירה. כאשר פתח את המעטפה גילה שהוא מתבקש להתייצב בבית המשפט בתאריך פלוני, כדי לממש את צוואתו של מיסטר גיון פ. קלאבארי שנפטר בתאריך פלוני. העניין נראה לו מוזר, מעולם לא היה לו עסק עם אדם בשם כזה, ואף פעם לא שמע עליו. בוודאי מדובר כאן בטעות, אמר לעצמו.

מיד שיגר מכתב לבית המשפט והעמיד אותם על טעותם. אולם לאחר מספר ימים קיבל שוב מכתב מרשם בית המשפט ובו נכתב מפורשות שעל פי החוק הוא חייב להתייצב ביום ובשעה שנקבעו לדון. עוד נאמר שם שמדובר בצוואה המקנה לו סכום של... חצי מיליארד ליש"ט.

באין ברירה נסע ביום המיועד לבית המשפט. שם התברר לו שמיסטר קלאבארי הלך לעולמו כשהוא חשוך ילדים. בצוואתו הורה לתת את כל רכושו שכלל שני מפעלים גדולים ועוד נכסים רבים למשפחה הגדולה ביותר בעיר.

"בדקנו במרשם התושבים", אמר לו השופט, "ומצאנו שמשפחתך היא הגדולה ביותר. אמנם עוד לפני שבועיים היתה בעיר משפחה נוספת של שנים עשר ילדים אך הבן השלוש עשרה שנולד לכם לאחרונה הפך אתכם למשפחה הגדולה, לכן לכם מגיעה הירושה!"

ומושיעה. יתירה מכך, לנוכח המחלה הפתאומית והמוזרה – היה ברור ליסטייפלער' שמדובר בבעיה בזיכוי הרבים. הוא הצביע על הבעיה הזו מיד!

כי אכן כן, זיכוי הרבים הוא כלי רב עוצמה. יש בו כח סגולי עצום, הוא מגן ומושיע כי יהודי שאנשים צריכים אותו, אדם שיהודים אחרים זקוקים לו – היחס השמיימי אליו שונה, הצורה בה מתייחסים אליו בשמים היא רחמנית, שומרת, מגינה בהרבה.

מהיכן וכיצד הגיעו מיליוני דולרים?

נסיים מאמרנו במעשה שהיה, על ידו נוכל לחזק את יסוד אמונתנו בבוא יתברך והשגחתו עלינו בכל רגע ורגע.

דאלאס-טקסס, ארצות הברית. כל מי שעובר במרכז העיר, אינו יכול להתעלם מהבניין הגדול והמרשים הניצב ממש בטבורה של העיר, וכולו משדר גאון יהודי. זהו מגדלור רוחני רב עוצמה, השולח זרועות יהדות לכל רחבי דאלאס בפרט וטקסס בכלל, אין ספק כי רבבות יהודים גילו את אביהם שבשמים בין כותלי בניין זה. רבים שבו אל אביהם שבשמים ממש כאן, גילו את יהדותם מחדש ואימצוה אל ליבם.

מאחורי הבניין הזה עומד סיפור יוצא דופן:

כשהוסמך הרה"ג רבי משה רודנער שליט"א לרבנות, החליט לרתום את כישוריו ויכולותיו להצפת יהדות בארץ שוממה מיהדות. הוא בחר בדאלאס. דווקא היא נראתה לו מדבר שממה יהודי, צחיח מכל לחלוחית אידישקייט...

הוא הגיע לדאלאס, שכר דירה קטנה, וניסה לעשות פעילויות שונות בחברה היהודית במקום, להתחיל לספק ליהודי המקום שירותי דת באופן מסודר ולהקים עבורם קהילה. המזל לא האיר לו פנים, על כל צעד ושעל נתקל בקשיים בירוקרטיים וכלכליים. ולמעשה – לא היו לו כל משאבים לבצע את שאיפותיו. בצר לו ישב בביתו הצנוע, ניסה לעשות כל אשר לאל ידו, אולם כבר חשב להרים ידיים.

לפתע, ביום מן הימים, בשעת ערב מוקדמת, נוקש אדם בגיל העמידה על דלת ביתו. הלה מזדהה כיהודי בן המקום, ומבקש לשמוע על משמעות היותו יהודי, לקבל מידע על היהדות, לשמוע קצת על מורשתו. עד כאן הדבר אינו מפתיע. נקישות כאלה היה דבר שבשגרה בביתו של רבי משה. הן כל מי שרצה לדעת משהו על היהדות – בא בדיוק לשם!

מה שכן מפתיע, מרגש, מסעיר ממש, הוא ההמשך:

לאחר שעה ארוכה של שיחה, במהלכה התוודע היהודי לעולם היהדות הפורח בעוז ובגאון בכל רחבי תבל, שמע על מסורת

נוקפות, מצבו של הילד החמיר, רופא קבע כי יש לפנותו לבית החולים. והרב פלמן התלווה אליו...

בקיצור, כל אותו ליל שבת, לא רק שהרב פלמן לא הלך לנוח מוקדם מהרגיל – הוא בכלל לא הלך לנוח כאשר שהה לצד מיטת בנו בבית החולים. בשעות שחלפו בבית החולים חכך בדעתו והגיע למסקנה ברורה: 'אין זאת אלא בגלל שביטלתי את השיעור. חשבתי להתחכם ולבטל זיכוי הרבים כדי לנוח יותר, ומסתבר שאנוח הרבה פחות!' הרהר בעוגמה, והחליט כי הוא שב לומר את השיעור כמקדם, ימשיך לזכות את הרבים מדי ליל שבת!

בבוקרו של יום השבת, אחד מבני משפחתו בא להחליפו בבית החולים. ובשעת בוקר מוקדמת שב הביתה, עייף, מותש, חסר כוחות, אולם נחוש מאי פעם. הוא קרא לאחד מילדיו, וביקש ממנו לסור כאן ועכשיו לביתו של מארגן השיעור, ולהודיעו כי לאחר מחשבה נוספת ביטול השיעור היה חד פעמי. והחל מהשבוע הבא השיעור יימשך כמקדם! היה חשוב לו לעשות זאת כבר בשעות הבוקר של יום השבת, כדי לקבוע מסמרות ולהשיב את 'זיכוי הרבים' שלו על מכוננו כמקדם!

המפליא עוד יותר בסיפור זה הוא, שביום ראשון, בעוד בנו בבית החולים, נכנס הגרבי"צ אל היסטייפלער' – הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל, כדי להזכיר את שם בנו לרפואה שלימה. באופן מפתיע, מדהים ומעורר השתאות, נעץ בו היסטייפלער' מבט בוחן, ושאל-קבע 'האם ביטלתם השבוע משהו של זיכוי הרבים?'

הגרבי"צ התפעם. מסתבר שהיסטייפלער', בדרך הידועה רק לו, ידע היטב על העניין, ומיד כששמע את הסיפור – תלה אותו בהפסקת זיכוי הרבים. לרגע לשונו נאלמה, ולבסוף השיב ב'כף רפה וסיפר את סיפור השיעור שהתבטל. 'תחזור לומר את השיעור!' – ביקש-הורה-קבע היסטייפלער', 'זה מה שיבריא את בנך. לא מפסיקים שיעור שיש בו זיכוי הרבים!'

עבור הגרבי"צ לא היה זה חידוש. הן כבר מאתמול קיבל על עצמו, ואכן, בליל השבת הקרובה התכנסו המשתתפים לשיעור, שהיה מתוק, עירני, חד ובהיר כתמיד. כולם הקשיבו לו מרותקים, ולפתע, דמות מוכרת חמקה פנימה...

היה זה הרה"ג ר' דוד פרנקל זצ"ל, ממקורבי היחזון אישי והיסטייפלער', שנכנס בשקט לשיעור. הרב פלמן הופתע מהאורח הנכבד, שלא נמנה על משתתפי השיעור הקבועים. אולם רבי דוד מיהר להסביר: 'היסטייפלער' שלחני לבדוק אם הרב פלמן שב למסור את השיעור! – הסביר כמתנצל, ואף להשיב את שולחו דבר, כי אכן כן השיעור מוסיף ומתקיים...

סיפור מופלא זה, יש בו כדי לגלות אפס קצה מכוחו הגדול של זיכוי הרבים. הנה כי כן, זיכוי הרבים זו זכות כבירה שמגינה

אולם בתפילתו המרוממת, באצילות הנסוכה על פניו ותנועותיו במעשיו שעוררו התרגשות – הוא הוא שהניע את התהליך שהוביל להקמת מגדלור יהודי שרבות חוזרים בו בתשובה שלימה!

והלה? לא רק שאנו לא יודעים מי הוא, גם הוא בעצמו לא מודע לכל מה שחולל. לכל מה שהתגלגל בזכות מעשיו ותפילתו. לעולם לא יידע אלו מניות יסוד יש לו במרכז יהודי אדיר, מרכז המאיר את חיי היהדות בסביבה כולה. רק לאחר פטירתו, בעלותו השמימה, יגלה כי יש לו זכויות אדירות בהשבת נפשות רבות לצור מחצבתו!

סיפור זה מאיר וקורא: 'זיכוי הרבים' לא מיועד רק לאנשים רבי כח ועוצמה. יכולת כלכלית או ביטחון עצמי. כל אחד ואחד מאיתנו, נער כזקן, צעיר כמבוגר, איש העמל לפרנסתו כיושב באוהלה של תורה, ילד בת"ת כמו בן ישיבה – כל אחד מאיתנו יכול להיות 'מזכה הרבים', אם רק יבין עד כמה אנשים בוחנים את תנועותיו, למדים ממעשיו. מחקים את אורח חייו, ובכוחו להובילם לפעול אחרת!

לעולם! לעולם לא יכול יהודי לדעת, מתי התנהג באופן ראוי, למד ברציפות, התפלל כהלכה, השקיט את הסלולרי בכניסתו לבית הכנסת, חייד לזולתו – ומישהו ראה אותו מהצד והתרשם ממעשיו, והחליט להשתנות, להתעלות, להתרומם, **בזכותו**. כמו אותו יהודי שהתפלל באותה עת בכותל, ואין לו שמץ של מושג כי הודות להליכותיו ומעשיו נבנו עולמות יהודיים, כל אחד מאיתנו אינו יכול לשער את השפעתו על סובביו, על מכריו, ואף על זרים שבסביבתו.

זה הזמן להחליט: גם אנו יכולים להיות מזכי הרבים, לשמש דוגמא אישית. ההתנהגות שלנו, אורחות חיינו, צורת התפילה והלימוד, מעשי החסד שלנו – אלו לא רק זכויות רגילות, לא פעם יש בהם 'זיכוי הרבים' – הזכות שמנצחת ביום הדין. הבה נרבה בפעולות כאלה, בפרט בקרב ציבור, ואז נזכה להיות מ'מזכי הרבים' הזוכים בשנה טובה ומבורכת!

רק קבלה אחת!

הגרש"ד פינקוס זצ"ל מביא בשם גדולי הדור שכל אחד יכול לצאת מהימים הנוראים ממש אדם חדש. בשיחותיו תמיד נהג להדגיש עובדה זו וחזר על כך שוב ושוב, שאפשר לצאת לגמרי אחרת מהימים האלו. אפשר לשנות הכל. עלינו רק לדעת זאת ולשאוף לזה.

ומה הוא שינוי?

אבותיו ועל היהדות ועד כמה היא מחייבת ומחזקת, לפתע התרגש האיש כל כך עד שנמס בפני טוב ליבו של הרב רודנער. על אתר הוציא מכיסו פנקס המחאות ועט מזהב, וכתב שיק תרומה בסכום אדיר – 6,000,000 דולר! – כן, ששה מיליון דולרים בתרומה אחת, להקמת מגדלור יהודי בדאלאס!

הרב רודנער התרגש עד אין קץ מהתרומה המפתיעה. הוא חש כי משמים מסייעים לו להגשים את שאיפותיו, והחל בתוכנית מעשית להקמת המרכז היהודי בדאלאס. תוך כדי עבודות התכנון, התברר כי התורם נפטר באופן פתאומי, שבועות ספורים בלבד לאחר שהעניק את תרומת הענק. כנראה בכך השלים את תפקידו בעולם. אולם הרב רודנער, בהספדו בהלוויה, הוסיף וסיפר את מה ששמע מהתורם זמן קצר לאחר התרומה.

ובכן, מה שהביא אותו לתת תרומת ענק שכזו, היה ביקורו בכותל המערבי. זמן מה קודם לכן, הוא הגיע במטוסו הפרטי לישראל, נסע אל הכותל המערבי בשעת לילה מאוחרת, ומה שתפס אותו יותר מכל – היה מראהו של יהודי אחד, שעמד והתפלל בדבקות ובכוונה, עיניו זולגות דמעות. ומפניו קורנות אצילות טהורה...

דקות ארוכות עמד אותו יהודי מדאלאס והתבונן באיש המתפלל בכותל, וליבו התרונן. כמה הוא מחכה לפגוש יהודים כאלה, אנשים של צורה, שלא מכורים לדולר ולדומיו. מקושרים לאווירה רוחנית נעלה. הוא חש כי הוא רוצה ללכת אחר האיש הזה. אולי אפילו לדבוק בו. אלא שהשעה הפכה מאוחרת, הוא היה צריך לצאת, אולם בשובו לדאלאס ביקש לברר אם גם בעירו יש אנשים מסוג זה, ומישהו הפנה אותו לביתו של הרב רודנער...

וזהו. את השאר אתם כבר מכירים. הוא ישב עמו, התרשם, נתן את תרומת הענק, ומגדלור של יהדות הוקם בזכותו. מגדלור שהפיץ יהדות בארץ שממה מיהדות, וכבר השיב אלפים מישראל לאביהם שבשמים. כל זה בזכותו!

רגע. בזכות מי? בזכות מי?!

בזכות התורם.

בוודאי! אולם התורם לא עשה זאת מעצמו, הוא עשה זאת בזכות השיחה עם הרב רודנער! אז זה בזכות הרב רודנער? – אין ספק שהוא שותף רב זכויות. בעל מניות יסוד.

אבל רגע, מה גרם לאותו יהודי לבוא אליו?! איך נקלע לביתו? מדוע הגיע אליו לשיחה?!

ובכן, מסתבר, שכל תרומת הענק הזאת היא בכלל בזכות יהודי אנונימי, עלום שם ואינו מוכר עד היום הזה, שפשוט עמד והתפלל בכותל מקירות ליבו, בכוונה ובדבקות. הלה התפלל כנראה על עצמו או על ילדיו, על צערו שלו או על גלות השכינה. אין לדעת.

שבועיים לאחר מכן, כשאבא חזר לביתו בריא ושלם לאחר צנתור קל, הופתעתי לקבל שיחת טלפון נדירה. מרן ראש הישיבה הגראמ"מ שך זצ"ל היה על הקו. "אני רוצה לעלות אחר הצהריים לירושלים לביקור חולים אצל אביכם", אמר מרן, "אך אם תוכל לבקש, להשתדל לשמור את הביקור בסוד, אני ממעט לצאת מהבית, ואני לא רוצה רעש סביבי".

תכלה היריעה מלספר אודות הביקור המרומם של ראש הישיבה בבית אבא, ביקור שארך למעלה משעה וחצי, אך נביא בשורות אלה אנקדוטה אחת לקראת יום הכיפורים הבא עלינו לטובה.

כששאל מרן זצ"ל את אבא לשלומי, השיב אבא: "הראש ישיבה היה חסר לי באמבולנס..."

"צלצלו לספר לי מה קרה", השיב ראש הישיבה. "לא הפסקתי להתפלל לבריאותך האיתנה ולאריכות ימים ושנים טובים".

"היתה לי דילמה קשה", שיתף אבא את מרן זצ"ל. "כששכבתי על האלונקה, הצוות הרפואי שהוזעק לביתי איבחו כי מדובר במצב של כמעט חוסר תקוה, מה שבחסידי שמים התברר כטעות מוחלטת. נקל להבין שבמצב כזה עשיתי 'הפרדת כוחות': השארתי לרופאים ולבני משפחתי לעסוק ב'השתדלות' ועסקתי ב'הכנה' על ידי וידוי ותשובה, ובמקביל, התחננתי לקב"ה שיאריך את ימיי למען אוכל להמשיך ללמוד ולהשלים את השנים שמסרתי למען הציבור... חיפשתי בכל כוחי איזהו 'קבלה' מתאימה למצב, שאולי תביא ישועה למצבי הקשה... הייתי אכול בספקות מה לקבל על עצמי: שמא להתנזר לגמרי מצורכי ציבור, גם במעט שאני עדיין עוסק, או אולי אדרבה להגביר צורכי ציבור? לא ידעתי לשית עצה בנפשי. ניסיתי לדמיין שהראש ישיבה יושב באמבולנס... ומה היה אומר לי?".

הרב שך זצ"ל נטל את ידו של אבא, ליטפה בחום וברך: "עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו – ללמוד ולהמשיך בחסד".

הברכה אכן התקיימה. עד יומו האחרון של אבא, לא נס ליחו, לא קהו עיניו ולא הוצרך לוותר אף לא על שעה אחת של לימוד מסדריו הקבועים. הוא נפטר מן העולם בשיבה טובה.

הרב שך הביט בעיני החכמות לתוך עיניו של אבא, שתק ונאנח: "אוי ר' שלמה... אתה מדבר על 'קבלה' או על פנטזיה? המקבלים על עצמם קבלות גדולות מדי, כורים לעצמם בור עמוק... מפח-הנפש שלאחר מעשה – שובר לבבות... אגיד לך מעצמי... אני לא צעיר... אתה הרי מכיר אותי, שלא מעניין אותי לא כבוד ולא ממון ולא 'חזקות' ולא 'ירושות'... אפתח ליבי בפניך מה קיבלתי על עצמי ביום כיפור האחרון: להשתדל להתפלל ברכת המזון מתוך 'ברכו'... תשאל, זו ה'קבלה' של לייזר שך? כן, זאת 'קבלה'! לא דמיונות!"

שינוי, באופן הפשוט, הכוונה לקבל על עצמנו משהו מבחינה מעשית שלא עשינו בשנה הקודמת או שלא התמדנו בו. זה מה שנקרא "קבלה". דבר שצריך חיזוק ודעת איך להתייחס אליו. יש אנשים שמתייאשים כשהם לא מצליחים לעמוד בקבלות שהם מקבלים על עצמם ולא מוכנים לעמוד בזה שוב, ולכן עלינו לקבל על עצמנו דבר שנוכל לעמוד בו באמת בכל השנה כולה, גם בימים קשים ועמוסים.

מספיק גם קבלה אחת. אפילו קטנה. אבל חזקה. שנוכל לעמוד בה בעקביות. בכל מצב ובכל זמן. לא לחפש קבלות גדולות שמחזיקות מעמד עד להבדלה של מוצאי יום כיפור... אלא יש להתחזק בדבר קטן, אך להתמיד בו ומזה תהיה לו התעלות עוד ועוד.

ואל יאמר האדם, הרי מה קושי יש בקבלה קטנה, וכי זו הזכות שתספיק בפני יום הדין הגדול והנורא? אלא ידע, שעצם כך שקיבל על עצמו מחויבות, זהו כבר קושי וניסיון. כעין הנאמר "גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה" (קידושין לא). ופירשו התוספות משום שמי שחייב בדבר, תמיד דואג ומצטער פן יעבור על הדבר. לכן אפילו קבלה קטנה יכולה להיות סניגור גדול.

וכן כתב הגה"צ רבי שלמה וולבה זצוק"ל בספרו "עלי שור", שהיות ויש לאדם בכוחות נפשו את יצר המרידה, כדאי שלא יקח על עצמו דבר גדול כי אז יקשה עליו מאד לקיימו, אלא יקבל עליו דבר קטן שפחות יתנגד יצרו לביצועו, ועל ידי שיתמיד בו יגיע רחוק.

'קבלה' כסגור ליום הדין

המעשה הבא שסופר מפי אחד האברכים בירושלים, מיטיב להציג בפנינו מה כוחה של קבלה אחת:

יללת האמבולנס הפרה באחת את שלוות הלילה בקרית מטרסדורף בירושלים. אבא הובהל לבית החולים עקב אירוע לבבי, אני יושב לצד האלונקה בניידת טיפול נמרץ, האזנתי לשיחת הפרמדיקים. "אירוע ראשון לאדם כה מבוגר לא מבשר טובות". מנתח המבוגר שבהם. "זו סכנת חיים. בבקשה ממך", פונה הפרמדיק לעמיתו, "נסה לדבר עם החולה, להחזיק אותו בהכרה, כדי שנצליח להביא אותו לבית החולים בנשמת חייו".

הפרמדיק מנסה לפתוח בשיחה, אך אבא לא מגיב. לפתע הוא מרים את מסכת החמצן ופונה אלי בקול רם, בעיניים עצומות: "יצחק, מה אתה יושב כאן סתם? תבקש מהם שיישבו בשקט ולא יטרידו את מנוחתי. שהם יעסקו במה שהם צריכים לעשות, ואני עסוק במה שאני צריך לעסוק. זה לא פחות חשוב גם לרפואתי. הם מפריעים לי בריכוז".

לא כדאי לבחור בתחום הקשה ביותר. הדבר החשוב ביותר בבחירת קבלה היא: שהיא תחזיק מעמד עד סוף השנה. על הקבלה להיות מוצקת, איתנה וחסינה גם לימים בהם עוברים זעזועים וקשיים. לא כדאי לבחור בנושא שבו היצר הרע יותר מדי שולט עלינו.

יש לדעת מראש שבמלחמה יש נפילות ואכזבות. עלינו לקחת בחשבון שהיצר הרע לא נבהל. הוא כעת יבוא לבדוק ובחון אותנו דווקא במה שהחלטנו. כן, לכך הוא נוצר. ולכך גם אנו נוצרנו. יש להיות חזקים, לא להתייאש! גם אם יום או יומיים נכשלנו ביישום הקבלה, אנו ממשיכים ולא מוותרים.

כתיבה וחתימה טובה לקוראים היקרים ולכל בית ישראל.

"כשלמדתי בישיבת סלבודקא", המשיך הרב שך, "הדריך אותנו הסבא איך מקבלים קבלה של יום כיפור. תפעיל את הראש עד שתגיע לקבלה הקטנה ביותר שאתה יכול להעלות בדעתך, ואז 'תשבור' אותה לשניים ותקבל על עצמך חצי, ואולי אפילו רבע. ה' אלוקים אמת, ודברו אמת. וכשאנחנו באים לפניו עם קבלה אמיתית – הוא שש ושמת, שומע לתפילתנו ומקבל שוועתנו".

יש לזכור את הכלל המובא ב'אבות דרבי נתן': "תפסת מרובה - לא תפסת, תפסת מועט - תפסת, פתחו לי פתח כחודו של מחט, טוב עשרה טפחים ועומד ממאה אמה ונופל". וכך הורה הגאון רבי ישראל מסלנט זי"ע - "ראוי לקבל קבלות היותר קלות לקיימם". ('אור ישראל' אגרות ז', ח, טו). לקבל קבלה אחת ויחידה, אפילו קלה, אבל עקבית ורצינית.

מופץ לעילוי נשמות ישראל אשר אין מי שיזכיר וינציח שמותם

הארות והערות יתקבלו בברכה במייל זה

שבת שלום

מיכאל זכריהו